

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 7, Αρ. 2 (2011)

Ανοικτή Εκπαίδευση

Editorial

Αντώνης Λιοναράκης

doi: [10.12681/jode.9866](https://doi.org/10.12681/jode.9866)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Editorial

Το τεύχος αυτό του περιοδικού ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ δημοσιεύεται στη μέση της οικονομικής κρίσης και της γενικότερης κρίσης των αξιών και διαχειριστικών υποδομών της Ελλάδας. Όσο διακριτά και αν είναι κάποια πράγματα, κάπου υπάρχει μια οριζόντια ευθεία, η οποία συνδέει τα «συγκοινωνούντα δοχεία» της εκπαίδευσης και της κοινωνικής πραγματικότητας. Όσο διακριτά και να είναι κάποια πράγματα, η εκπαίδευση και η κοινωνική πραγματικότητα είναι συγκοινωνούντα δοχεία.

«Πώς μπορεί όμως ένα εξειδικευμένο επιστημονικό περιοδικό να αγγίζει όλα αυτά τα ζητήματα και να εκφράζει απόψεις και οπτικές», μπορεί να ρωτήσει κάποιος; Καμία επιστήμη, κανένα επιστημονικό πεδίο, κανένα ακαδημαϊκό ζήτημα δεν είναι έξω από τα καθημερινά δρώμενα της κοινωνίας και του ανθρώπου, πολύ περισσότερο τα επιστημονικά πεδία που σχετίζονται με τις επιστήμες του ανθρώπου και τις αξίες της ζωής. Η επιστημονική σκέψη δεν δίνει πάντα απαντήσεις σε ερωτήματα, ούτε διαθέτει έτοιμες λύσεις για τα ζητούμενα. Συχνά ο ρόλος της είναι να εντοπίσει το κέντρο του βάρους, τον πυρήνα, την καρδιά και να ορίσει παραμέτρους προβληματισμού και δομημένης σκέψης.

Η χαρτογράφηση του πεδίου εξ αρχής μας προσδιορίζει το πλαίσιο και τα όρια που κινούνται τα προβλήματα. Η υπόσταση της σημερινής ζωής μας μεταφέρει αρχικά σε ανάλογες ιστορικές στιγμές που προσδιορίστηκαν από την ένταση, την κατάπτωση και την κοινωνική αναδιάρθρωση. Μετά το τέλος του Β παγκοσμίου πολέμου, για παράδειγμα, μια στρατιά από εξαθλιωμένους λαούς στην Ευρώπη καλείται να γεφυρώσει το παρελθόν με το μέλλον σε μια ισοπεδωμένη κοινωνία, σε μια κοινωνία που έχει πληγεί ανεπανόρθωτα σε όλα τα επίπεδα. Κατεστραμμένοι άνθρωποι, οικογένειες, αξίες, πόλεις, βιομηχανίες, αγροτικές παραγωγές, και άλλα πολλά είναι ότι άφησε στο πέρασμά του ο πόλεμος (εθνικός και εμφύλιος).

Παρά τη γενικευμένη κατάπτωση στο τέλος του πολέμου, ένα δυναμικό στοιχείο που οδήγησε τους λαούς και τις ισοπεδωμένες κοινωνίες στα επόμενα βήματα ήταν τα όνειρα και οι ελπίδες. Οι καταστροφές δεν εμπόδισαν κανέναν να κάνει όνειρα και να ελπίζει για την ευφορία του αύριο. Αντίθετα, ενδυνάμωσαν κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα. Έτσι έτρεξαν οι επόμενες δεκαετίες μετά τον πόλεμο. Σύντομα οδηγηθήκαμε σε μια κοινωνία της κατανάλωσης αγαθών και διάχυσης των ανθρώπινων πόρων.

Μετά από πέντε δεκαετίες η κοινωνία αυτή αλλάζει, μεταλλάσσεται και σήμερα πλέον καλούμαστε να γυρίσουμε πίσω σε μια άγνωστη για όλους μας κοινωνία της αποδόμησης και της ισοπέδωσης. Χωρίς ντροπή και με περίσσιο θράσος συντελείται μια γενικευμένη αλλαγή, η οποία αποδομεί και ισοπεδώνει οτιδήποτε δημιουργήθηκε σε μια περίοδο κοινωνικής και πολιτικής ανακατάταξης. Μέσα σε μέρες, εβδομάδες και μήνες καταρρέουν τα θεμέλια μιας ελπίδας και ενός ονείρου που χτίστηκαν από τους κοντινούς προγόνους μας. Το κοινωνικό κράτος, παρασύρει στη δίνη της καταστροφής, όλες τις κατακτήσεις που συντελέστηκαν τις τελευταίες δεκαετίες. Η εκπαίδευση μαζί με τα συστατικά της ραχοκοκαλιάς του κοινωνικού κράτους κινδυνεύει να καταρρεύσει. Ταυτόχρονα με όλα αυτά, βρίσκονται σε μεγάλο κίνδυνο και εκφυλίζονται τα ανθρώπινα και τα κοινωνικά δικαιώματα.

Η κατάρρευση και αποδόμηση των θεμελίων αυτών γίνεται σε τρία βασικά επίπεδα, που μας αφορούν όλους: το πρακτικό, το ηθικό και το συναισθηματικό.

Το **πρακτικό** (ευρύτερο πολιτικό και οικονομικό) χαρακτηρίζει ένα περιβάλλον πολιτικής αποδόμησης μέσα από απολύσεις εργαζομένων και ανεργία, αλλά κυρίως

από τη μείωση των μισθών, των αμοιβών και την έντονη έλλειψη κάθε δυνατότητας εύρεσης εργασίας. Κεκτημένα χρόνων χάνονται και εξανεμίζονται. Στη χάρτα του εκπαιδευτικού συστήματος οι μειώσεις, τα θεσμικά κεκτημένα, τα ελλείμματα και οι περικοπές προσδιορίζουν το πισωγύρισμα της παιδείας σε εποχές ανώριμων και άγουρων συνθηκών. Πολλά ζητήματα είναι ακόμα ανοιχτά και σύντομα θα φανεί η επιθετική τους φυσιογνωμία.

Το **ηθικό** (κοινωνικό) χαρακτηρίζει μια πλατιά κρίση θεσμών και αξιών που συγκλονίζει την ανθρώπινη υπόσταση και τις ανθρώπινες σχέσεις. Η κρίση στους θεσμούς και τις αξίες, ούτως ή άλλως προϋπήρχε και υπόσκαπτε για χρόνια τον κοινωνικό ιστό. Το τελικό βόλι κλόνισε συθέμελα τις αξίες αυτές και αποδόμησε τις τελευταίες ελπίδες. Οι νεότερες γενιές βιώνουν με τον χειρότερο τρόπο την ανηθικότητα και τη χυδαιότητα της κρίσης του ηθικού στοιχείου. Τα συνεπακόλουθα αυτού ενδεχομένως να είναι χειρότερης μορφής. Αυτό θα φανεί εντονότερα όταν προσδιοριστεί η νέα και πολύπλοκη μορφή τους.

Το **συναισθηματικό** (ανθρώπινο) χαρακτηρίζει την ανθρώπινη υπόσταση και την κακοποίηση που ήδη δέχεται από την κατάρρευση των θεμελίων. Οι συνθήκες εδώ είναι εξ ίσου τραγικές με την κοινωνική και οικονομική αποδόμηση. Ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού έχει χάσει την αξιοπρέπεια του και έχει οδηγηθεί στην εξαθλίωση και στην παντελή έλλειψη αυτοεκτίμησης. Ο φόβος του αύριο, ο φόβος της απώλειας εργασίας ή των αμοιβών, ο φόβος της αποδυνάμωσης της ανθρώπινης υπόστασης οδηγεί σε αγοραφοβία πολλούς ανθρώπους. Στις νεότερες γενιές και όχι μόνο, η ανασφάλεια οδηγεί σε ενδοοικογενειακές κρίσεις, σε ανθρώπους χωρίς ελπίδα για εύρεση εργασίας, σε ανθρώπους που έχουν αποφασίσει ή συζητούν πλέον για πρώτη φορά τη δυνατότητα μετανάστευσης σε άλλες χώρες. Στη χάρτα του εκπαιδευτικού συστήματος το συναισθηματικό και ψυχολογικό επίπεδο έχει χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τη λειτουργία και την ποιότητα των εμπλεκομένων, αλλά και του ίδιου του συστήματος που είναι ήδη σε μεγάλη κρίση.

Με τις σκέψεις αυτές και με ελπίδες που πλέον ακούγονται ως άλλη πολυτέλεια, με ελπίδες και αισιοδοξία που δεν έχουν που να πατήσουν πια, δημοσιεύουμε το νέο τεύχος της ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ. Όλα δείχνουν ότι οι αισιόδοξοι επαναπροσδιορισμοί είναι μακριά για την ώρα. Ίσως είναι μια καλή ευκαιρία να επαναπροσδιορίσουμε λοιπόν αυτά που μπορούμε και αυτά τα λίγα που μας άφησαν να διαχειριστούμε. Η μόνη αισιοδοξία που υπάρχει δεν είναι η ίδια η πραγματικότητα, αλλά οι συνθήκες και προϋποθέσεις που θα καλωσορίσουν την πραγματικότητα του μέλλοντος. Τουλάχιστον, ας σταθούμε σε αυτά.

Αντώνης Λιοναράκης